

Fredssagen.

Af

Johannes Wedel, Høve.

Tale, holdt ved Nordisk Kvindesagsmøde i København.

Der er en Side ved Fædrelandskærligheden, som i den senere Tid har givet mig en Del at tænke paa. Det er dette med at slaa Folk ihjel. At berøve et Menneske Livet er jo ellers nu om Stunder anset for at være den største Forbrydelse, der kan begaaes i Samfundet. Men under visse Forhold bliver det, at skille Folk ved Livet, ikke længer en Forbrydelse, men en Dyd, og Dyden stiger i samme Grad som Arbejdet gøres forsvareligt — jo flere man i en Hast kan hjælpe af Sted over i den anden Verden, jo bedre.

Det er dette, som er det bærende Grundlag for Krigen: Folk er visse paa, at det er en Gud velbehagelig Gærning, naar de i Krigens Tid gør dem den yderste Flid for at ødelægge deres Medmennesker. Mennesker, som man Dagen før Krigens Udbrud efter de kristnes Lære skal elske som sine Brødre, dem kan man — efter samme Læres Fortolkning — slaa ned for Fode, saa snart Krigsbavnen er tændt, uden Frygt for at der derved gøres noget Brud paa Religionens Bud. Tværtimod, det er i sin gode Orden. Ja, det har jo endog været prist af Præster og Skjalde i saa høje Toner, at der er dem iblandt, som har givet Udsigt til Belønning i den anden Verden. En Soldat, som faldt i Krigen, gik lige lukket ind i Himmerig. Om der end kunde være adskilligt paa hans tidligere Forhold at sige, det fik Gud lade passere. Med Krigsdøden var Regnskabet opgjort, og Naade gik af den Grund for Ret.

Denne Tankegang har været meget almindelig udbredt blandt Folk og er det vel tildels endnu. I det Hele taget er der sjælden for Menneskers Forestilling om Gud noget urimeligt i at tænke sig ham vel tilfreds med denne Art Massemord. Og det er ikke blot i den ene Lejr, den, der forsvarer sig, at man trøster sig hermed, men paa begge Sider stoler man paa Guds Bistand. I den anden Lejr føler man sig nemlig som et Tugtens Redskab i Retfærdighedens Tjeneste, og paaberaaber sig Guds Hjælp til Udførelsen af den hellige Pligt: at slagte eller lemlæste sine Medmennesker.

Slægten opdrages i denne Lære, den indtages med Moder-mælken og gaar ubevidst over og bliver en vigtig Bestanddel af Folkenes sjælelige Liv. Fædrelandskærligheden voxer saaledes sammen med Krigsforestillingen, at disse to ikke er til at skille ad. Man bruger Krigsbegivenhederne til at vække og nære Fædrelandsfølelsen med hos Børnene. Ligesom Blod kan bruges til at gøde Frugttræer med, saaledes bliver Spiren til Fædrelandskærligheden hos Børnene næret med Menneskeblod. Krigsbedrifter har hidtil været det staaende Emne til at begeistre Drenge med; ikke saa meget Pigerne. Det er mere undtagelsesvis, at et Par iltre Pigeøjne kan lue af Blodbegejstring. Men Drengene! Sikken en Fryd det har været at høre Krigshistorier. Selv paa en lille 7—8 Aars Purk har Øjnene kunnet rulle i Hovedet som et Par smaa Ildkugler, naar Læreren ret levende kunde afmale en Slagmark. Naar Børnene næsten kende se det for deres Øjne, hvordan Blodet, det varme Menneskeblod, løb i Strømme, naar de kunde se Hesten stejle og falde og Rytteren styrtede ud over Hovedet med flækket Pandebrask, ramt af den hvinende Sabelklinge, naar de kunde se alle de lemlæstede Menneskekroppe ligge spredt og i Dynger rundt paa Slagmarken, høre de saaredes Stønnen og Jamren og endelig se Fjenden fare af Sted i vild Flugt, forfulgt af den sejrende Skare — ja, hvor var det da henrivende dejligt, næsten guddommeligt.

Dette har været prædikaet og lært og levet som en god Kristendom i umindelige Tider, og hvis en for nogle Aar siden løftede sin Røst derimod, da vidste man ikke lave Betegnelser nok for en saadan forvorten Krop. Det regnede ned over ham med Fædrelandsforræder, Madstræber, Nihilist og andre endnu mere stærkt duftende Navne, hentet fra Sprogets Moser og Kjær. Han var ligefrem umulig i det gode Selskab.

Noget stort Omslag er der vel endnu ikke sket, men det er dog kendeligt, at der er »Slending i Vejret«, som Sjællænderne siger (om Vinteren, naar der er Forandring i Luften til mildere Vejr). Denne Forandring er bl. a. kendelig derpaa, at det er saa yderst sjældent nu at høre en Krigssang blive sunget. Ja, Selvbeskatterne og de konservative Klubber kan jo en Gang imellem faa Blod paa Tanden og stramme sig op ved en Krigssang, men

ellers er saa godt som hele denne Side af vor Sangbog uddød. »Sangen har Lysning« og »Sangen har Varme« synger Bjørnson, og deri har han Ret; men vort Folk henter ikke nu mere — for Tiden i det mindste — hverken Lys eller Varme fra Krigssangen.

Et andet Tegn paa Omslag i Tankegangen om Krig skal jeg nævne. Det er den Følelse, som var over Folk her paa Sjælland ved sidste Krigsmanøvre. Jeg har ikke hørt en eneste nok saa ivrig Højrebønde paa min Egn været begejstret over Hr. *Bahnsons* Felttog sidste Efteraar. Den alt beherskende Følelse, som betog Folk paa Landet, naar de saa disse Krigsberedelser, var den, at de syntes, det var noget slemt Humbug, og hos mange, som ikke før havde havt Øjnene aabne, vaagnede en Harmе over at se saa mange Penge ødet til slig unyttig Krigsleg, medens Masser af Folk her i Landet lever paa Grænsen af Nød. Der er intet, som mere har tjent til at lukke Sjællændernes Øjne op for Militarismens Uhygge end denne Prøve, som de her fik at se af den op-højede Krigskunst.

Hvis man nu vil spørge: Ja, men er det dog ikke et sørgeligt Tidens Tegn? Er det dog ikke bedrøveligt, at Størsteparten af Folket taber Sansen for Krig? Saa vil der naturligvis være en Del, som vil svare »Jo« paa saadant et Spørgsmaal. De vil i den aftagende Krigsbegejstring se et Tegn paa Afmagt og Sløvhed og spaa om Trællekaar og alt andet ondt, som der maa komme over saadant Folk.

Jeg deler ikke denne Mening. Jeg ser i den tiltagende Af-sky for Krig et stort Fremskridt i Retning af Menneskelighed. Thi hvordan man saa end vender og drejer det, saa kan man dog ikke faa andet ud deraf, end at Krigen i sig selv er et Onde. Og selv de mest fanatiske, krigsgale Prædikanter har jeg dog ikke endnu hørt sige andet. Men saa føjes der til: Krigen er vel et Onde, men et »nødvendigt Onde«, som ikke kan afskaffes.

Det er dette Syn paa Krigen, som det nødvendige Onde, der har gjort, at Menneskeslægten i saa lang, lang Tid har kunnet vedblive at pleje den grumme Fenrisulv, som Krigen er. Fenris var Valhals Fredsforstyrrer og Skræk. Men efter vore Fædres Fortælling kom der jo en Tid i Gudernes Historie, hvor Ulven virkelig blev bunden. De fik lavet den mærkelige Lænke, som, hvor ringe den end saa ud, dog var stærk nok til at holde Udyret.

Og mon vi ikke tør haabe, at Krigens grumme Ulv en Gang vil blive bunden? Det, der foregaar nu i det stille omkring i Landene, hvor Kvinderne begynde at røre sig, det er en Forberedelse til at spinde den Lænke, som skal binde Fenrisulven. Det er Kvinderne, der skal lægge Baand paa Krigens Ophav: det grumme og blodgriske i Mandens Sind.

Der er prøvet flere Lænker. Hellige Alliancer og højtidelige Løfter om evig Fred er givne i den treenige Guds Navn, edelig bekræftede og kongelig Haand og Segl sat under — men de er bristede som Sytraade.

Ingen sætter Lid mere til Traktater, ingen stoler paa Freden; derfor maa der rustes, uafsladelig rustes; Folkenes Kraft opluges mer og mer deraf.

Naar nu Kvinderne begynde at arbejde for Fredssagen, saa vil der selvfølgelig ikke komme til at mangle dem paa Modstand og Modgang, og et kan de ganske sikkert belave sig paa, de Kvinder, som stiller sig i Spidsen, de vil blive let ud, haanet og spottet. Og af alle Vaaben er vittig Uforskammethed vel det, som kan saare Kvinden mest. Men hun faar lære at hærde sig mod den Slags Pile ogsaa, og ikke ændse dem, om de end volde Svie. Frem for alt maa hun lære, ikke at bruge sin Tid og Kraft paa at stikke igen med andre giftige Vaaben, som hun ved kan ramme Mandens ømme Sted, men gaa sin støtte Gang lige mod Maalet. Og **Maalet er at lære Børnene en ny Moral angaaende Krig.** Ja, Moralen er egentlig ikke ny, den er endogsaa meget gammel, lige saa gammel som Kristendommen. Men hidtil har den ikke kunnet slaa igennem i Folkesamfundene. De er blevet ved at leve paa det jødiske Folks Krigsmoral. Krigshistorierne fra det gamle Testamente, hvor Israeliterne efter Guds Befaling slagtede ned for Fode, har man uden videre blevet ved at føre med sig som lysende Exempler for alle Tider, og man finder det, om ikke just i Overensstemmelse med Kristendommens Lære, saa dog noget, som kristne Mennesker godt kan, ikke alene befatte sig med, men stille sig som Livs Opgave, at slaa Folk ihjel. Men jeg synes, at der ved denne Opfattelse glemmes en meget væsentlig Ting. Der glemmes, at Livet er under bestandig Udvikling, saa hvad der kunde være Lov for Jøderne eller være dem tilladt i gamle Dage, det er just ikke givet, at det kan være rigtigt nu. Lad os tage et andet Exempel: Kønforholdet. I den Henseende ved vi, at der hos Jøderne var meget vide Grænser; en Mand kunde nok have mere end en Kone uden at træde Mo-